

Bakıdan dünyaya ədalət çağırışı

Həm iştirakçı dövlətlərin rəsmi şəxsləri, həm də dünyanın aparıcı media orqanları tərəfindən təşkilatlığı yüksək qiymətləndirilən COP29, iqlim dəyişmələri ilə yanaşı, bəşəriyyət üçün aktual olan bir çox problemlərin müzakirəsi baxımından da ən səmərəli platformadır. Müasir dünyanın global çağırışlarının, o cümlədən ekoloji problemlərin fəsadları aparıcı iqtisadiyyatlara malik dövlətlərdən daha çox inkişaf etməkdə olan ölkələrə zərər vurur.

Onların sırasında özlərini sivil dünyanın "sütun"ları hesab edən dövlətlərin müstəmləkələrini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Siyasi dikto nəzarətində sərvətləri talan edilən belə kiçik örazilər iqlim dəyişmələri kimi problemlərdən ciddi ziyan görürlər. Çünki bir tərəfdən istismar edilirlər, digər tərəfdən isə əziyyət çəkdiyi ekoloji fəsadlardan qurtulmaq üçün yardıma ciddi ehtiyacları olur.

Hədəfə varmış sammit

COP29 çərçivəsində inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin sammitinin keçirilməsi Bakı konfransında böyük rəğbətə qarşılandı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışında bu ölkələrlə münasibətlərin daha yüksək səviyyədə olduğunu bildirdi. Onların səsinin global arenada eşidilməsinə hər cür şəraitin yaradılmasının vacibliyini söylədi və belə dövlətlərə bütün maddi və texniki dəstəyini göstərilməsinə vurğuladı. Bu gün elə etmək lazımdır ki, həmin ölkələrin özlərini iqlim dəyişmələrindən qoruya bilsinlər. "Azərbaycan kiçik ada dövlətlərinə özünü birmənalı dəstəyini nümayiş etdirir. Biz fəlakət qarşısında zəif olan bir sıra ölkələrə qarşı, zəlzələ və daşqınların təsirini azaltmaq üçün yardım göstərmişik. Biz, həmçinin su təchizatı, qida təhlükəsizliyi və mədəni irsin bərpası layihələrini dəstək vermişik. Ondan çox kiçik ada dövləti Azərbaycan universitetlərində təhsil almaq üçün tələbə təqatıdır programımızdan yararlanıb. Qoşulmama Hərəkatında dörd illik sədrliyimiz dövründə biz 80-dən artıq ölkəyə, o cümlədən 20 kiçik ada dövlətinə maliyyə və humanitar yardım göstərmişik", - Azərbaycan Prezidenti sammitdəki çıxışında dedi.

Bu gün həmin ölkələrin üzlaşdığı çağırışların aradan qaldırılması COP29-da Azərbaycanın göstərdiyi səylərin əsasını təşkil edir. Dövlətimizin başçısı onu da bildirdi ki, bu ilin mayında COP-la bağlı planlarını müzakirə etmək üçün Baham adalarının, Tonqanın və Tuvalunun rəhbərləri Azərbaycana səfər etmişdilər. Qəbul olunmuş Bakı Kommünikesində COP29-da həm sərəfəli nəticələrin əldə olunmasına çağırış edilir, həm də olçatan iqlim maliyyəsinin vacibliyi göstərilir. Bir faktı da qeyd edək ki, bu ilin sentyabrında İtki və Zərəmə Cavab Fondunun fəaliyyətə başlaması ilə bağlı Bakıda ciddi irəliləyiş əldə olunmuşdur. Hazırda proses ehtiyac duyan ölkələrə, xüsusən də kiçik ada dövlətlərinə maliyyənin verilməsi üçün tamamlanmışdır. Daha sonra dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, biz Millətlər Birliyinin kiçik ada dövlətlərindəki birgə layihələrini dəstəkləmək üçün 10 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait ayırıraq. Ətraf mühitin monitorinqi və qiymətləndirilməsi üçün Azərbaycanın Kosmos Agentliyi - "Azarkosmos"-dan peyk məlumatlarından istifadə etmək

Bu gün müstəmləkəçiliyə yer olmamalıdır

COP29 çərçivəsində keçirilən inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin Sammitinin başlıca tələbi budur

üçün Millətlər Birliyi ilə anlaşma memorandumu imzalanmışdır.

"Yaşıl dünya" və fəaliyyət gündəliyi

Iqlim dəyişmələri bütün qitələrin ölkələrinə təsir edir. Lakin inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətləri bu təsirlərə daha həssasdır. Onların yaşayışını pozur və Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq istiqamətində tərəqqiyə mane olur.

Bu sahədə Azərbaycan da istisna deyil. Biz hər il çaylarda suyun səviyyəsinin azaldığını, Xəzər dənizinin isə səviyyəsinin aşağı düşdüyünün şahidi oluruq. Azərbaycan su qıtlığı problemi ilə də üzlaşır. Ölkəmiz bu təhdidlərin öhdəsindən gəlmək üçün təbii ki, cəsarətli addımlar atır. İlk növbədə milli səviyyədə "təmiz ətraf mühit və yaşıl artım" üzrə sosial-iqtisadi prioritetimizi uğurla reallaşdırırıq. Zəngin külək və günəş enerjisi potensialı bizə bərpaulunan enerji gündəliyini inkişaf etdirməyə imkan verir. "Yaşıl enerji" zonaları elan edilmiş işğaldan azad olunmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur kifayət qədər bərpaulunan enerji mənbələrinə malikdir.

Azərbaycan eyni zamanda neft və qaz hasilatından əldə etdiyi gəlirləri "yaşıl enerji"yə yatırır. Bu, aydın şəkildə göstərir ki, qazıntı enerji növləri ilə zəngin olmağımız "yaşıl gündəliyi" təşviq etmək istiqamətində addımlarımıza mane olmur. Global istixana qazı emissiyalarında payın cəmi 0,1 faiz təşkil etdiyi Azərbaycan nümunəvi ölkə kimi daha kiçik emissiya payına sahib dövlətlərin iqlim dəyişmələri ilə mübarizəyə əhəmiyyətli töhfələr verə biləcəyini nümayiş etdirir.

Sammitin təşkilindəki yüksək peşəkarlıq, istismara məruz qalan xalqların haqq səsinin ucaldılmasına münbit şəraitin yaradılmasına və təbii ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin neokolonializmi, onun təmsilçilərinin sort tənqid etməsi gözənlidyi kimi, Qərbin bəzi ölkələrində və dairələrində ciddi narahatlığa sə-

bəb oldu. Dövlətimizin başçısının çıxışında müasir müstəmləkəçiliyin simvollarına çevrilmiş Fransa və Niderlandın kəskin tərzdə və tutarlı faktlarla tənqid edilməsi müasir reallığa əsaslanır. "Fransa və Niderlandın xüsusən də Karib dənizi və Sakit okean regionundakı dənizə qaranlıq dəniz öraziləri iqlim dəyişmələrinin ən ciddi təsirinə məruz qalanlar sırasındadır. Artan dəniz səviyyəsi, kəskin hava şəraiti və biomüxtəlifliyin pozulması həmin regionlara ciddi təhlükə yaradır. Həmin icmaların səsi bir çox hallarda onların metropoliyalarındakı rejimləri tərəfindən susdurulur" - dedi Azərbaycan Prezidenti.

Fransa və Niderland kimi dövlətlər özlərini sivil dünyanın aparıcı üzvləri, demokratiyanın vətəni, insan haqlarının cərcüsü kimi göstərməyə çalışsalar da, bu, belə deyil: bu gün hər iki ölkəni müstəmləkəçilik baxımından Orta əsrlər Fransa və Niderlandından fərqləndirən heç bir əsas yoxdur. Ola bilsin ki, kolonial keçmişə əsaslanan müasir müstəmləkəçilik bir qədər fərqli simaya malikdir. Ancaq metodlar önənəvilini qoruyub saxlamaqdadır - təbii sərvətlərin mənimlənməsi, iqtisadi ekspansiya və siyasi repressiya rejimi. Prezident İlham Əliyevin müasir müstəmləkəçilərin total təciliyə ehtiyacı olan öraziləri bir-bir sadalaması Azərbaycanın humanizm ideyaları və konfransa sahiblik edən dövlətin rəhbəri olaraq kiçik xalqların problemlərini diqqətdə saxlamasının parlaq nümayişidir: "Yeni Kaledoniya, Fransa Polineziyası, Mayot, Vallis və Futuna, Korsika, Reunion, Qvadelupa, Martinika, Fransa Qvianası, Sen-Pyer və Mikelon, Sent-Mert və Sent Varfolomey kimi Fransa müstəmləkələrinin xalqları, eləcə də Niderlandın Aruba, Kurasao, Sənt-Maarten, Boneyr, Sent Yefstaxiy və Saba kimi müstəmləkələrinin xalqları - gəlin həmin örazilərdəki xalqları alqışlayaq - bu gün XXI əsrdə də müstəmləkə hakimiyyətindən əziyyət çəkirlər. Hazırda Fransa Polineziyası və Yeni Kaledoniya

1946-1947-ci illərdə BMT tərəfindən qeyri-özünü idarə edən örazilər kimi tanınır. Bununla belə, onların dekolonizasiya prosesi hələ də yubanır".

Kiçik xalqların problemləri dünyanın gündəmindədir

COP29 çərçivəsində uğurla keçirilmiş sammitin əsas mövzusu olan kiçik ada dövlətləri onlara nəzarət edən metropoliyalar tərəfindən təcə siyasi sıxıntılara məruz qalmırlar. Bu örazilərə və orada yaşayan kiçik xalqlara ciddi ekoloji ziyan da dəyir ki, bunun fəsadlarının aradan qaldırılması, yaxud təsirin azaldılması faktiki olaraq heç kimi düşündürmür. Azərbaycanın bu istiqamətdə ciddi addımlar atmasını, Prezident İlham Əliyevin kiçik xalqların problemlərini dünyanın gündəminə gətirməsini dövlətimizin və xalqımızın bəşəriyyət qarşısındakı tarixi xidməti hesab etmək lazımdır. "1966-1996-cı illər ərzində Fransa Polineziyası Fransanın apardığı 193 nüvə sınağı səbəbindən ətraf mühitin ciddi pozulması ilə üzlaşib. Fransa orada torpaq və suyun kəskin dərəcədə zəhərlənməsi və radiasiyasına görə məsuliyyət daşıyır. Radiasiya səviyyəsi 4900 faizə keçib. Əgər buna Fransanın Əlcəzairdə illər boyu işğalı zamanı həyata keçirdiyi 17 nüvə sınağının əlavə etsək, biz həmin ölkə tərəfindən planetin ekosisteminə hansı zərərini vurulduğunu görürük", - deyə dövlət başçısı haqlı olaraq vurğulayıb ki, Fransanın dirnaqarası dəniz örazilərində törətdiyi cinayətlər, Yeni Kaledoniyada kanakların builki legitim etiraz aksiyasında 13 nəfərin həyatına son qoyulması, 169 nəfərin yaralanması, 1700 insanın həbs edilməsi nə Avropa Komissiyası, nə Avropa Parlamenti, nə də ki, Avropa Şurasının Parlament Assambleyası tərəfindən pisləndi. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, "Siyasi korruptsiya rəmzinə çevrilmiş iki təsisat - Avropa Parlamenti və Avropa

Şurası Parlament Assambleyası günahsız insanların qətlinə görə Prezident Makronun hökuməti ilə məsuliyyəti bölüşür. Fransadakı bütün siyasi məbuslar dərhal azad olunmalıdır".

Yeri gəlmişkən, COP29-da təşkil olunmuş sammitdə və Azərbaycan Prezidentinin bəyanatında adıçəkilən şəxslərdən biri də Avropa diplomatiyasının rəhbəri, erməniperəst və qatı anti-Azərbaycan mövqeyi ilə tanınan Cozep Borel olub. Sammitdə bu diplomatın ünvanına dövlətimizin başçısı tərəfindən haqlı irad bildirildi: "Əgər Avropanın əsas diplomati Cozep Borel Avropanı bağ, dünyanın qalan hissəsinə isə cəngəllik adlandırarsa, onda Avropa Parlamenti ilə Avropa Şurası Parlament Assambleyasından daha nə gözləmək olar?! Əgər biz cəngəllikə, onda bizdən kənar durun və işlərimizə qarışmayın. Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatının sədri kimi kiçik ada dövlətlərinə dəstək verib, COP29-un sədri kimi onları dəstəkləyəcək və gələcəkdə dostlarımızı dəstəkləməkdə davam edəcək".

Dəstəyimiz davam edəcək

COP29 çərçivəsində inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin sammitinin keçirilməsi, Azərbaycanın bu tədbirin yüksək səviyyədə baş tutması istiqamətində söyləri və Prezident İlham Əliyevin tədbirdə iştirakı ölkəmizin kiçik xalqların müzakirə mövzusu olan problemlərinə diqqətin yönəldilməsi istiqamətində ilk töhfəsi deyil. Dövlətimiz dünyanın BMT-dən sonra miqyasca ikinci ən böyük təşkilatı - Qoşulmama Hərəkatına rəhbərliyi ərzində müstəmləkə ərazisi olan və müxtəlif problemlərdən əziyyət çəkən kiçik ölkələrin problemlərini daim diqqətdə saxlamışdır. Azərbaycanın bu həssas yanaşması özünü daha çox COVID-19 pandemiyası dövründə büruzə vermişdir. Belə ki, rəsmi Bakı pandemiyadan əziyyət çəkən və imkanları məh-

dud olan dövlətlərə və xalqlara həm maddi baxımdan yardım etmiş, həm də vaxsınlarlə təminatına kömək göstərmişdir.

Eyni zamanda kiçik ada dövlətlərinin müstəmləkə reallıqları da dövlətimizin diqqətində kənar qalmamış və qalmayacaq. Müasir dünyanın acı reallığı olan neokolonializmi karakterizə edən amillərdən biri də budur ki, Fransa və Niderland kimi dövlətlər çoxsaylı öraziləri və xalqları istibdad şəraitində saxlamaqla yanaşı, həm də müstəqil siyasət yürütmək istəyən, xalqın qayğısına qalan dövlətlərə qarşı da qarayaxma kampaniyasının əsas iştirakçılarıdır. Məsələn, həmin Paris və Amsterdam uzun illər boyu Azərbaycan ərazisində kök salmış aqressiv etnik separatizmi müxtəlif platformalarda dəstəkləmişlər. İndinin əzində də Fransa Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməsinə və qanuni torpaqlarını işğaldan qurtarmasına həzm edə bilmir. Bu baxımdan, Azərbaycanın bu kontekstdəki siyasəti tək xalqımızın mənafeələrinə deyil, həmçinin dünyanın əziz xalqlarının maraqlarına cavab verir.

Sammitin panel iclaslarında kiçik ada dövlətlərinin rəhbər şəxsləri Azərbaycana minnətdarlığını ifadə etdilər, iqlim dəyişmələrinin bu ölkələrə fəsadlarından danışdılar, iqlim maliyyəsinə olçatanlığın vacibliyini vurğuladılar. Commonwealth-in baş katibi Patrisiya Skotland Azərbaycan Hökumətinin və "Azarkosmos"-un Commonwealth ilə imzaladığı 2 memorandumu görə təşəkkürünü bildirdi. Sammitin noticəsi olaraq Kiçik Ada Dövlətlərinin Səslərinin Gücləndirilməsinə dair Bakı Bəyannaməsi qəbul olundu.

Bununla da aydın şəkildə bildirildi ki, XXI əsr dünyasında kolonializmə yer olmamalıdır. COP29 çərçivəsində keçirilən inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin sammitinin başlıca tələbi də məhz budur.

İradə ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"

